

A DEBRECENI M. KIR. TISZA ISTVÁN TUDOMÁNYEGYETEM
JOG ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KARA.

ÉRK: 1934 F.É. - 1.

527

szám.

Előirat: _____

1934

- 1935

Utóirat: 547/1934-35

Bírálatra kiadva:

Szék. Dr. Bacsó László

Dr. Tóth Lajos

egy. ny. 2. tanári munkács

Selencs

L. Tóth
e. i. dekáns.

Erősen ajánlom
elfogadandónak.
Dr. Biró László. Flóthner

Elfogadom!
A. 1925. II. 7.
A TŰZKÁRBIZTOSÍTÁSRÓL.

Streny

Doktori értekezés a kereskedelmi jogból.

Készítette:

Biró László jog. magoró.

I R O D A L O M.

Dr. Bozóky Géza: Magyar kereskedelmi jog
1929. II.k.

Dr. Nagy Ferencz: A Magyar kereskedelmi-
jog kézikönyve. II.k.

Erdős Aladár: Tűzkár biztosítás. 1910.

A Magyar kereskedelmi jog jogszabályai

Dr. Nyizsalovszky Endre összeállításában
1933.

A biztosítás fogalma.

A biztosítás tágabb értelemben azt jelenti, hogy valaki egy jövőbeli bizonytalan esemény be-
következéséért vállal szolgáltatást. A K.T. a bizt-
sítási ügyletet, a tárgyi kereskedelmi alapügyletek
közt sorolja fel. Ennek folytán az alkalomszerűleg el-
követve is keresk. ügylet, mégis az iparszerűség kellé-
ke, a biztosításnál mutatkozik meg talán a legjobban.
A biztosítás alap-eszméje u. i., hogy az a vagyoni hátrány
ami egy egyént ér, u. a veszélynek kitett tágabb kör-
re osztatik fel.

A biztosítási ügyletek tervszerűséget, nagy
ipari vállalkozást igényelnek, mivel akkor felel meg
a biztosítás legjobban a feladatának, ha az a kör a-
melyre az egyest ért vagyoni hátrány feloszlik, min-
nél szélesebb rétegű. Azonban hangsúlyozandó, hogy a

K.T. szerint, az a tény, hogy az egyeseket ért vagyoni hátrány egy, vagy több személyre feloszlik, nem lényeges.

A biztosítás egyik alapját a valószínűség számítás képezi. Előre meg lehet u. i. állapítani azt, statisztikai adatok alapján, hogy évenként pld. 100 ezer ház közül, mennyi lesz a tűz martaléka, 10 ezer ember közül, mennyi hal meg? Tehát az u. n. nagy számok törvényéből bizonyos következtetéseket lehet levonni és ennek megfelelően, az ilyen, bármikor bekövetkező csapások kártalanításának ellenértéke.

A biztosításnál így egyrészt a károsult nyeresz kedése, másrészt annak vagyoni tönkre jutása van kizárva.

Ha közvetlenül maguk a kárveszélynek kitettek viselik a kockázatot kölcsönös, ha pedig egy személy a biztosító vállalja azt, díjbiztosítás forog fenn. A mindennapi életben az utóbbi biztosítási mód a gyakoribb. Az életben a biztosítás két alakot öltött magára: magán-vállalati és állami szervezetet. A K.T. a biztosítási * megállapítani azt a díjat, amely

tás elvállalását az 1923:VIII.t.c.életbelépéséig. engedélyhez nem kötötte. Azonban a biztosító magánvállalatok részéről elkövethető esetleges visszaélések elkerülése végett az 1923:t.c.a biztosító ^{VIII} magánvállalatokat állami (együvé) felügyelet alá helyezte s annak megszervezésére a p.ü.miniszttert biztatta meg.

A biztosítás kellékei és ágai.

Mivel a biztosítás alap eszméje a véletlen események által okozott vagyoni hátrányok nagyobb körre való, felosztás melletti kiegyenlítése, ezzel a biztosítás határra is adva van. A biztosítás csak akkor lehetséges, ha a kárt, fellehet osztani. Nem lehet tehát szó olyan események tekintetében biztosításról, mikor azok egyszerre egész ember tömeget sújtanak pld: földrengés. Lehet ugyan szó biztosításról ily esetben is, de ez nem jellemző a biztosítási

ügyletekre, mert azok általában olyan eseményekre kell hogy vonatkozzanak, amelyek bekövetkezése egy nagyobb körben huzamos ideig folytatott megfigyelés alapján, előre kiszámítható. Az aztán teljesen közömbös, hogy az eseményt természeti esemény, vagy emberi cselekmény idézi e elő? vagy hogy az egyáltalában bekövetkezhetik e, vagy csak bekövetkezésének ideje bizonytalan.

A biztosítás csak vagyoni, tehát pénzben kifejezhető hátrány felosztására és kiegyenlítésére irányul.

Ennek a pénzben kifejezhető vagyoni érdeknek /a biztosítás tárgyának / nem szükséges objektíve megbecsülhetőnek lenni.

A biztosítás tárgyát képezheti a szubjektíve meghatározható vagyoni érdek, mint azt pld. az élet biztosításnál látjuk. Azt ugyanis, hogy valakinek az élete megbetegedése, mennyi vagyoni hátránynak felel meg, tárgyilagosan szinte lehetetlen meghatározni, éppen ezért ilyen esetekben az illetőkre kell bízni azt.

A biztosítás céljával ellenkezik, hogy valaki azt nyereszkesedési célra használja fel, azonban a biztosítás sem szorítkozik kizárólag csak a konkrét hátrány kiegyenlítésére, hanem a jogosan remélt, haszon megtérítésére is irányulhat.

A K. T. biztosításnak három nemét különbözeti meg egymástól:

1. Kárbiztosítást, mely alá tárgyilag megbecsülhető és dolgokra vonatkozó vagyoni érdekek biztosítása tartozik. Mivel anyagi javak felett kötik, dologbiztosításnak is nevezhetjük.

2. Életbiztosítást, mely az emberi élettel és testi épséggel, valamint az egészséggel kapcsolatos vagyoni érdekekre terjed.

3. Viszontbiztosítást, mely a biztosító által elvállalt vagyoni kockázatot hivatott csökkenteni.

A kárbiztosítás jellemzése.

Kárbiztosításnak a K. T. 463. §-a azt az ügyle-

tet tekinti, melynél fogva valaki ellenérték /díj/ kikötése mellett arra kötelezi magát, hogy bizonyos személynek az ezt valamely meghatározott esemény következtében érő vagyoni hátrányt megtéríti.

Az, aki magát a hátrány megtérítésére kötelezi biztosítónak, az akinek javára a kártérítés kikötöttett biztosítottnak neveztetik.

Mint hogy a biztosítás mind három fajtát csak egy kicsit részletesen is fejtegetni ezen diszertáció keretét meghaladná, a következőkben a kár-biztosításról-különös tekintettel a tüzkár-biztosításra-fogok szólni.

A kár-biztosítás célja: a biztosítottat
----- " érhető annak a vagyoni hátránynak, ill. e hátrány által megjelölt hányadának pótlása, mely őt valamely a biztosítási szerződésben meghatározott esemény be-következte esetében a dolog megsérülése vagy megsemmisülése folytán szenvedőnek és amely reá nézve pénzben kifejezhető károsodást jelent" / K. T. 464. §. /

Tehát a kár-biztosítás tárgya lehet min-

den, ami a biztosítottra nézve pénzben kifejezhető értékkel bír s egy bizonyos meghatározott eseménynek valószínű károsodást kell előidézni. A kár és a viszontbiztosításnál u.i. a kár mindig teljes szabatsággal megállapítható, míg ezzel szemben az életbiztosítás egyéni értékelés eredménye.

A biztosítási ügylet érvénytelen ha:

1./ az oly vagyoni hátrány tekintetében köttetik, mely a biztosítottat egy általa, vagy a biztosítási ügyletet megkötő harmadik személy által szándékosan tiltott cselekvény folytán érheti.

2./ ha az esemény, melyre a biztosítás irányul, az ügylet megkötésekor már bekövetkezett s a biztosított vagy a szerződő fél arról tudomással bír, vagy ha a biztosító tudta, hogy az esemény többé be nem következhetik. / K.T.465. §. /

Vannak azonban olyan események, amelyekre nem áll fent a biztosítás tilalma, de viszont azok elvállalásukritka, pld: árvíz.

3./ a kárbiztosítás, habár az csak bizonyos esemény következtében előálló kárra irányul

is, a biztosítási összeg, már akkor esedékessé válhatik, ha az okozati összefüggés az esemény és a vagyoni kár közt csak közvetett. Mint a K.T. 491. §-a mondja: a tűz elleni biztosítás kiterjed a tűzveszély által okozott minden kárra, tekintet nélkül a tűz keletkezési módjára. Pld. a tűz esetére bebiztosított épületen oltás alatt történt sérülés, halál is tüzkárnak tekintetik.

A biztosítás összege, nem lehet nagyobb a ----- biztosítási tárgyhoz fűződő érdeknél. Az u. n. tulbiztosítás akkor áll elő, ha a biztosított, a biztosítási tárgyhoz fűződő érdeknél magasabb összegre köt biztosítást. A K.T. 470. §-a szerint u. i. " a biztosítási összeg a biztosítás tárgyának teljes értékét meg nem haladhatja. Ezen értéken túl a biztosítás érvénytelen."

A tulbiztosításnak két esetét különböztetjük meg: a jó- és a rossz-hiszemű biztosítást.

A rossz-hiszeműséggel mala fide "kötött tulbiztosítás akkor forog fenn, mikor a fél nyilvánvaló nyereszkesedési szándékkal a biztosított tárgy érté-

két mennyiség vagy minőség dolgában a valóságos értéknél magasabban vallotta be.

Ha a rosszhiszeműség forog fenn, akkor a K.T. 470. §. 3 pontja nyer alkalmazást, mely szerint: a biztosítási ügylet egészben érvénytelen és a biztosító sem a befizetett díjakat visszaadni, sem az esetleges kárt megtéríteni nem tartozik.

A rosszhiszeműség bizonyítására a biztosítónak módot nyújt a K.T. 470. §-4. bek. mely szerint "a biztosítónak jogában áll a biztosított tárgy értékének megállapítása végett a biztosított tárgyat bármikor megvizsgálni!"

A biztosított jó vagy rosszhiszeműségének ellenőrzésére szolgál még és ezen rendelkezés kiegészítésére vonatkozik a K.T. 479. §, ha a tárgyak értéke a biztosítási szerződésben nem állapított meg, a biztosított köteles azon értéket igazolni, mellyel a tárgyak a megsemmisülés vagy megsérülés idejekor birtak."

A jőhiszemű tul-biztosítás akkor forog fenn, ha a fél oly összeg után fizet díjat, aminek

megfelelő kártérítésben tűz esetén nem részesülhet.

A kárbiztosítás külön fajtái.

Azon esemény s azon dolog, melyre a biztosítási szerződés köttetik, a K.T. csak a tűz-jég és a fuvarozási biztosításra tartalmaz intézkedéseket. Mint kisebb jelentőségű kárbiztosítási fajták említenők még az állat-üveg-hitel-betörés stb. biztosítások.

A T Ū Z K Á R B I Z T O S I T Á S.

a/A tűzkár biztosítás története.

A tűzkár biztosítás eredete a középkorba nyúlik vissza s első nyomait a germán Gilde"-k szolgáltatták. A Gildéket egyes családok, vagy azonos foglalkozású egyének alkották és céljük egymás támogatása volt. Tagjaiktól pénz, vagy természetbeni járulékokat szedtek. Tűz esetén aztán a Gilde a káro-

sult tagoknak pénz vagy más kárpótlást nyújtott. Nagyobb városokban azonban már a XVII.ik században u.n. tüzpénztárak / Brandkasse /létesültek.

Rendszeres biztosító társulatok létesítésére az 1666-iki londoni nagy tüzvész adta meg az eszmét. E szerencsétlenség alkalmával 13 ezer ház égett le és 20 ezer család lett hajléktalanná.

Az első nagyobb biztosítási intézet 1680-ban alakult "The Fire Office"név alatt Londonban, ugyancsak itt alakult 1782-ben a világ legnagyobb tüzbiztosító intézete a "Phoenix" 800 ezer font sterling alap tőkével. Az angol tüzbiztosítás legnagyobb része az össz-üzletnek 90 %-a részvénytársulatok kezében van. A többi legnagyobbbrészt az ugynevezett "Lloyd"-ok, magán személyek kezében van. Az állami tüzbiztosítás intézvényét Anglia egyáltalában nem ismeri.

Ezzel szemben Német-Országban a biztosítást állami feladatnak tekintik. Már 1606-an köve-

telte egy Obrecht György nevű publicista a kötelező tűzkár-biztosítást, de ez az eszme megtört a nép ellenszenvén. Azonban a városi jellegű Feuersocietät ből / tűzbiztosítási egyesületek/ mindinkább állami felügyelet alatt álló biztosítási intézetek fejlődtek ki.

Általában majdnem minden államban a biztosító magán intézetek állami felügyelet alá helyezése a tendencia. Sőt a sovjet kormány Oroszországban 1918 dec. 1-én a biztosítást állami monopóliumnak nyilvánította s állami központi biztosító hivatalt állított fel / Gosztrach/

Noha nállunk a 16 székesváros már 1770-ben tűzbiztosítási szövetkezetet létesített, valódi értelemben véve Magyarországon a tűzkár-biztosítás intézménye külföldi - leginkább ausztriai-biztosító intézetek fiókjaként jelentkezett.

Az első tulajdonképpeni hazai biztosító intézet csak 1807-en létesült a cs. kir. szab. Révkomáromi Hajózási Biztosító Társaság, amely tűzbizto-

• sitási ágakra 1845-en terjesztette ki működését.

Az első nagyobb hazai biztosítási intézet azonban a "Magyar Általános Biztosító Társaság" volt melyet Léway Henrik 1857 július 15-én hazánk kimagasló férfiaival alapított / Deák, báró Eötvös, gróf Apponyi György stb./

A magyar biztosítási intézmény 100, a külföldi szervezett biztosítás k. b. 300 éves multra tekinthet vissza.

b./ A tűzkárbiztosítás fogalma és tárgya.

Az emberiség kulturája tulajdonképpen a tűznek saját céljaira való felhasználásával veszi kezdetét. Az emberiség ma is állati nivón élne, ha ennek a régi görögök szerint is legfontosabb elmnek fizikai sajátságait fejlődésének lépcsőfokául nem használja fel.

Azonban a tűz vigyázatlanságok alkalmával

az ember legnagyobb ellensége is lehet s a

"veres kakas" felüti fejét még oly jó tüzren
"dészeti elővigyázatok ellenére is. A tűz eset
tel előálló kárt megakadályozni szinte lehetetlen,
de enyhíteni sőt compensálni a biztosítás intéz
ményének segítségével igen is lehet, sőt ennek ta
lán éppen ez esetben van legnagyobb fontossága.

A tűzkárbiztosítás kereskedelmi üzlet
és a kereskedelmi jog törvénye szerint bírálendő
el minden vonatkozásban.

"A tűzkár ellen az ingó és ingatlan dol
gok úgy egészben mint egyes részeikben biztositha
tók"/K.T. 488. §.1 bek./

Különbséget kell azonban tenni asze
rint, hogy egy dolog valamely részét egészben pld.
egy gépnek fa alkatrészét, vagy a dolog teljes ér
tékének egy részét biztosítják e? pld. a kétezzer
pengő értékű gépet ezer pengő értékben biztosít
ják. Az első esetben csak a fa alkatrész értéke,
utóbbi esetben pedig csak 1000 P. térithető meg.

A biztosítási technika a leggyakrabban előforduló biztosítási tárgyakat a következőképpen osztályozza:

I. Épületek biztosítását

II. Ingóságok biztosítását.

a/ házi ingóságokra;

b/ áruk és készletek

c/ különleges tárgyakra

III. Mezőgazdasági biztosításokat.

a/ szalmásgabona készletekre

b/ takarmányokra

c/ cséplőgépekre

d/ átalányokra

é/ premier-risque alapon

IV. Gyári biztosítások,al különvörlet meg.

A K.T. nem határozza meg közelebbről

a tüzkár fogalmát csak körül írja: a tűz elleni

biztosítás kiterjed a tűzveszély által okozott

minden kárra, tekintet nélkül a tűz keletkezési módjára. A tűz keletkezésének azon nemei, melyekre a felek a biztosítást kiterjeszteni nem kívánják, a szerződésben világosan felsorolandók." / K.T.

491. § 1 bek. / A megtérítés alá tartozó tűzkár, alatt olyan kár értendő, amelyet vagy lánggal való égés okozott vagy tűzveszélyt képező lappangó hamvadás, de Dr. Gellér szerint A hasznos vagy élvezeti célokra szolgáló tűz, minő " a fűtés, a világítás vagy szivacsrozás által elő álló tűz tehát nem tekinthető tűzvesznek és az ily okok előidézte károk tűz károknak nem is minősíthetők!"

Tehát a K.T. a tűz fogalmát nem határozza meg világosan. Vitás hogy vegyi égés/kénsav/tűzkár e?

De feltétlenül kártérítést eredményez, az öngyuladás / trágya/ perzselés / vasalás/ folytán elő álló kár. De pld. villámcsapás, meteor hullás, lezuhant repülő gép által okozott tűz folytán elő álló kár megtérítése csak akkor nem kötelező, ha ezt

a bizt. szerződésben kifejezetten kikötötték.

Az általános biztosítási feltételek pontosan meghatározzák, hogy a biztosítás milyen veszélyek, illetőleg károk ellen nyújt fedezetet.

A tűzkár biztosítás kiterjed: tűz és villámcsapásra, /Egyes bizt. társaságok azonban kizárják az u. n. hideg vagy száraz villám által okozott károkat, melyeknél a villám nem gyújt, hanem rombol, vagy agyonszítja a marhát. Mások a gyújtó villámon kívül ezen utóbbi fajta villám által okozott károkat is megtérítik. /valamint ezen közben foganatosított mentés, oltás által okozott károkra.

Kiterjed továbbá a biztosítás valamely épületben vezetett világító légszesz felrobbanása által okozott károkra.

A tűzkár alatt csak véletlen el nem hárítható eseményt értünk, de olyan tűz-eset, melyet a biztosított szándékosan idéz elő, vagy amelynél az ő vétkes gondatlansága megállapítható kár térítést nem eredményez.

A tüzjár elleni biztosítás, mely vala-
" mely épület teljes értékére szól, világos kikötés
hiányában az alapépítményekre, / pinczékre -kutak
ra és egyéb földalatti részekre / ki nem terjed!"
/ K.T.488. §. 2. bek. Ezért tehát a biztosításnál
az alapépítmény értéket figyelmen kívül kell hagy-
ni, továbbá a biztosító azt a kárt, ami az alapépít-
ményben keletkezett nem tartozik megtéríteni.

" Ingó dolgoknál a hely, vagy helyi-
ség hol azok léteznek, világosan kijelölendő. A biz-
tosítás csakis a kijelölt hely, vagy helyiségre
nézve bír foganattal." / KT.488. §. utolsó bek. /
Ha tehát a tárgyak más helyre vittetnek s ott
égnék le, a biztosító kártérítéssel nem tartozik.
Azonban ha a tárgyak a kijelölt helyre ismét visz-
sza vitettnék, ez nem vonja maga után a szerző-
dés megszűntét.

Szokásos a biztosítási szerződést oly
módon megkötni, a gyakran helyet változtató gé-
pek / cséplő gépek / esetében, hogy e változás
mindig bejelentendő.

Allandó helyváltoztatás esetében a K.T. 490.§. az irányadó.

„Ha a biztosított épületben vagy annak rendeltetésében oly változás történt, mely által a tűzveszély akkép fokoztatik, hogy a biztosító ha a körülmény tudva lett volna, az ügyletet egyáltalán nem, vagy nem ugyanazon feltétel mellett kötötte volna meg, a biztosítás megszűnik, ha a biztosító a változásról nyert értesítés folytán ki nem jelenti, hogy a szerződést fenn tartja.”

„Amennyiben a biztosító a szerződést fenn nem tartja, a befizetett biztosítási díjnak a még le nem járt időre eső része a biztosítottak visszaadatik!”

„Tűzkár ellen oly arukészletek is biztosíthatók, melyeknek mennyisége koronként változik. Ez esetben azonban a koronként változó mennyiség igazolandó”/K.T.489.§/

Kártérítés csakis a káresemény al-

kalmárvál megvált, s a fél által bizonyítandó mennyiség után jár. Az igazolás a kereskedelmi vagy más könyvek alapján, de tanúk által is történhetik. Itt kell megemlíteni, hogy hazai biztosító intézeteink általános tűz - biztosítási feltételei kizárják a pénzt, értékpapírt, okmányt, üzleti könyveket a biztosításból, mert az elégett tárgyak értékének beigazolása legtöbbször ezen könyvek útján történnek és ezek épségben maradása fontos érdek.

A tüzkárt a tűz néha nem közvetlenül hanem közvetve idézi elő, mint a K. T. 491. §. 2. bek. mondja: a közvetlen tüzkárral egyenlőnek tekintetik az, mely a szomszédos épületben a kiütött tűz folytán a biztosított tárgyakon oltás vagy mentés következtében történik. Ez áll különösen akkor, ha a biztosított tárgyak oltás vagy mentés közben megsemmisülnek vagy megsérülnek! Azok a tárgyak amelyek a tüzeset alkalmával lopattak el, is ide számítandók.

c. Biztosítási feltételek.

A biztosító és biztosított közti jog viszonyt a kereskedelmi törvények szabályozzák. A K.T. a tüzikár biztosításról a 463-492-ik §-ig szól. Azonban mivel ez az élet változó követelményeire nem terjedhet ki, a szokás kitermelte az u.n. biztosítási feltételeket, amelyek minden tüzikárral foglalkozó biztosítási intézet irányadóul fogad el a biztosító és a biztosított jogai tekintetében.

Általános és különös biztosítási feltételeket különböztetünk meg. Az elsőket minden ügyletre, az utóbbiak esetről-esetre állapítatnak meg.

M_int a K.T. 472.§.a mondja "a felek kölcsönös jogaira és köteleességeire nézve, amennyiben azok a jelen fejezetben megállapítva nincsenek, a biztosítási szerződés feltételei szolgálnak irányadóul"

Mivel az alapot, amelyen az egész biztosítási ügylet nyugszik a biztosítási feltételek alkotják, egy a törvény szerint is helyes biztosítási ügylet csak ezek ismeretével jöhet létre. Ezek az általános feltételek szokás jogi úton jöttek létre, de sok helyen feltaláljuk bennük a K.T alkotta jogszabályokat.

Az alábbiakban a „Gazdák Biztosító Szövetkezetének” az általános tűzbiztosítási feltételeit közlöm kivonatossan. Megjegyzendő, hogy ezek az általános feltételek a Magyarországon működő biztosító intézetekre nézve egy pár kisebb eltérést kivéve csaknem teljesen megegyeznek.

1. §. A Szövetkezet az 1875 évi XXXVII t. c. és az 1927 évi X. t. c. rendelkezései, valamint az alábbi §-ok értelmében biztosítást nyújt tűz, gyújtó és hideg villám és az ezek folytán szükségessé váló oltás, lebontás vagy kihordás által a biztosított tárgyakban esett sérülésből

vagy megsemmisülésből származó károk ellen./lásd a K.T.491.§-t/

2.§ A Szövetkezet kártérítésre nem kötelezhető a következő kár-esetekben:

a./ha háboru,lázadás,polgári zavarok,fegyveres erővel való beavatkozás,törvényes vagy törvénytelen hatóság rendeletei által okoztattnak;

b./ha a kár szétpattanás vagy felrobbanás folytán állt elő;ha a tűz-kárt a biztosított vagy családtagjainak gondatlansága okozta,

c./ ha biztosított tárgyakban robbanó anyagok tartatnak,erről a Szövetkezet eleve értesítendő,mert különben a robbanás okozta kár nem térítették meg.A biztosítás csak a robbanás által keletkezett tűz-kárra terjed ki;

d./ ha azon tárgy,mely tűz vagy meleg behatásának közvetlenül ki lett téve/pld. szárítási célból vagy vasalás közben/meggyullad

maga ezen meggyulladt tárgy kártérítés tárgyát nem képezi, ez esetben csak az ezen tűz által a többi biztosított tárgyakban támadt és kimutatható kár térítetik meg;

e/A biztosítás nem terjed ki olyan károkra, melyek kiégésből vagy pörkölődésből származnak. A pörkölődés eszköze lehet: pipa, szivar, cigaretta, lámpa, gyertya, gyufa, öngyújtó, vasaló, termafor vagy más melegítő, illetve világító szerző, vasalóból, kályhából, takaréktűzhelyből kipattanó vagy szállítás közben lehulló parázs. Származhat a pörkölődés abból is, hogy a biztosított tárgy a kályha mellett áll, vagy ahhoz ér. Ez esetben csak az ezen tűz által a többi biztosított tárgyban támadt és kimutatható kár térítetik meg.

f./ha a kár földrengés vagy vulkánikus kitörések által okoztatott.

3. §. 1. Biztosítás az épületeknél:

A./ Lehet teljes /teljes éptményi érték alatt értendő az épület összes részei az

alfalalak kivételével;

B./vagy nem teljes és ekkor kiterjedhet az épület egyes részeire, u. m. a tetőzetre és az alapépítmény összes eléghető részére a falak nélkül és a falazatnak meghatározott részeire;

A biztosítás hatálya nem terjed ki kész-pénz, bankjegyek, értékpapírok, váltók, okmányok, postai és állami értékcikkek, rajzok, minták tudományos és gyűjtői értékkel, valamint műbeccsel bíró tárgyak, irományok és üzletviteli könyvek, foglalatlan drága kövek, gyöngyök és hasonló értékekre. Ezüst és arany tárgyak, drága kövek, gyöngyök, órák, csipkék, kazsmir, festmények, rézmetszetek szobrászművek és más egyéb/műértékkel bíró tárgyak csak akkor biztosíthatnak, ha a biztosítási okmányokban mint ilyenek meg vannak nevezve és külön külön becsülve, értékelve és leltározva lettek.

Ajánlat

4. §. A Szövetkezet a biztosítási aján

lat elfogadása vagy elnem fogadása iránt csak akkor tartozik nyilatkozni, amidőn az irásban és aláírva az igazgatóságához/ Budapest/ vagy valamely kötvény kiállítási joggal felruházott képviselőhöz beérkezett. Ha a biztosítás kezdetére nézve későbbi határidő nem köttetik ki, akkor a biztosítás érvénye a biztosítási ajánlat beérkezését követő napon déli 12 órakor kezdődik, ha ugyan a Szövetkezet a biztosítási ajánlatot annak beérkezése után - vasár és ünnep napokat nem számítva - 6 nap alatt vissza nem utasította.

Változások: 5§. Ha biztosítási ügylet megkötése után a biztosított tárgyban az ajánlatban feltett kérdésekre, vonatkozólag változások állanak be, köteles a biztosított azokat a Szövetkezet Igazgatóságának haladéktalanul tudomására hozni és a biztosítás csak akkor marad érvényben, ha annak folytatására a Szövetkezet az illető változás tudomásul vétele mellett írásbelileg késznek nyilatkozott.

Káreset:

6. §. Mindentüzkár eset bejelentendő még akkor is ha a biztosított kártérítést nem igényel. A biztosított köteles továbbá a kár enyhítésére kitelhető szorgalmat fordítani, melyet ha elmulasztana, az ebből eredő hátrányokért a Szövetkezet kártérítést nem nyújt.

7. §. A Szövetkezet valamely biztosított tárgynak csakis azon értékét téríti meg, mellyel a kár eset idejében birt. Érték alatt a dolgok rendes értéke értetődik s rendkívüli érték, avagy épen pro praetium affectionis megtérítés tárgya nem lehet.

8. §. a szövetkezet a kárbejelentés vétele napjától számítandólag legkésőbb 15 nap alatt köteles a kár felvétele iránt intézkedni.

- - - -

9. §. A kártérítési összeg megállapítása után a Szövetkezetnek szabadságában áll a tűz által megsemmisült vagy károsult tárgyakat akár

részben, akár egészben helyre állítani vagy pótolni; ellen esetben pedig a megállapított kártérítési összeget köteles készpénzben kifizetni.

- - -

A jelen biztosítási szerződésből eredő perekben szerződő felek a per tárgy értékéhez képest alá vetik magukat a Budapesti Központi Kir. Járásbiróság, illetve a Budapesti Kir Törvényszék kizárólagos illetékességének.

d. A Biztosítási ajánlat.

Hogy a biztosítási ügylet létrejöjjön arra írásbeli szerződésre van szükség. Az írásbeli szerződéssel egyenlőleg tekinti a törvény a biztosító által kiállított kötvényt, vagy az elfogadott ajánlatnak a biztosító könyvében történt bevezetését/ K.T.468. §./

A bevezetés a K.T. szerint akkor jön létre ha a biztosítási ajánlat a biztosító

fél részéről annak átvételétől számítandó 48 óra alatt vissza nem utasította.

Ez esetben a biztosítás az ajánlat elküldését vagy átadását követő napon déli 12-óra kor veszi kezdetét.

A kötvény, mely okiratot képes úgy jön létre, hogy a biztosított a biztosítónak a szerződés megkötését fel ajánlja és bevallja a biztosítás elvállalásához szükséges adatokat. Ezért a kötvényt ajánlásnak vagy bevallásnak is nevezhetjük.

A fél bevallási köteletségének úgy tesz eleget, hogy az ajánlatban hozzá intézett kérdésekre megfelel. Ezen válaszadás folytán szerez adatokat a biztosító az elvállalandó kockázat megbi-
rálásához.

A K. T. 469. §-a megállapítja azokat az adatokat melyeket a kötvénynek tartalmaznia kell:

- 1./ a felek neveit
- 2./ a tárgyat, melyen a vagyoni hát-

ránnyal járó esemény bekövetkezhetik,

3./ az eseményt mely ellen a biztosítás irányul,

4./ a biztosítási összeget,

5./ a biztosítás kezdetét és végét

6./ a biztosítási díjt és

7./ a kiállító aláírását.

Lássuk tehát, hogy a törvény rendelkezése szerint mit kell a helyesen kiállított kötvénynek tartalmaznia.

1. A felek nevei.

Tehát első kelléke a kötvénynek a biztosító és biztosított neve és cége, de mivel a biztosító nevét az ajánlati űrlap mindig feltünteti az ajánlatnak a bevalló /biztosító /nevét, aláírását és lakhelyét kell tartalmaznia.

A K. T. 463-§-a szerint "biztosító az, kinek javára a kártérítés kikötött", aki nek tehát érdekében áll az épségben maradás,

akár tulajdonos akár sem.

Biztosítottként: a kár folytán közvetlen érdekelt személyek: tulajdonosok, bérlők, jelzálog hitelezők stb.

b./akiket az a.) pont alattiak jogositának fel biztosítást kötni: megbizottak, gondnokok, gyámok stb.

Feltüntetendő, a biztosító tulajdonosi, vagy milyen más minőségben teszi az ajánlatot?

2. A biztosítás tárgya.

A K.T. 484. §-a szerint biztosítás tárgya minden lehet, mi a biztosítottra nézve pénzben kifejezhető értékkel bír". Tehát a törvény pozitív intézkedéseket nem tartalmaz, de nem is tartalmazhat, mert egy valakire nézve értékkel bíró tárgyakat felsorolni lehetetlen. Előbb a 15-ik oldalon már felsoroltuk, hogy a gyakorlat a biztosítandó tárgyakat hogyan osztályozza.

Az általános biztosítási feltételek 3-ik §-ában pedig fel vannak sorolva azon tárgyak, amelyek a biztosítás tárgyát nem képezhetik.

Bejegyzendő a biztosítandó tárgy tényleges értéke, továbbá annak fekvési helye és rendeltetése is.

3. Az esemény, mely ellen a biztosítás irányul.

Az általános biztosítási feltételek 1. §-ában fel vannak sorolva azok az események illetve károk, amelyek ellen a biztosítás irányul.

4. A biztosított összeg.

A biztosítási összeg az ajánlatban részletesen felsorolandó és erre nézve irányadó:

"a biztosítási összeg a biztosítás tárgyának értékét meg nem haladhatja. Ezen értéken túl a biztosítás érvénytelen." / K.T. 470. §-/

Minthogy a biztosítás vezérelve, hogy nem irányulhat nyereszkesedésre, ebből következik, hogy nem terjedhet többre a biztosítás, mint amennyit a veszélyeztetett vagyoni érdek képvisel. A biztosítási összeg köthető ennél alacsonyabb vagy nagyobb összegre, mikor mindkettő szabály-ellenes lesz. Az előbbi esetben értéken aluli, az utóbbi esetben pedig túl biztosításról van szó. /L. 8-ik oldalt/

Értéken aluli biztosítás a biztosító kockázatát nem rosszabbítja, sőt éppen ő rá nézve előnyös. Ez akkor fordul elő ha a biztosításban járatlan egyén vagyonának csak egy részét biztosítja be s ha az egész ház elég csak részleges kártétést követelhet. / L. a biztosítás előfeltételeinek 7-ik §-át/

Mert a kártérítés azon összeg szerint állapittatik meg, mellyel a biztosított tárgyak a megsemmisülés idejékor bírtak.

Ha az érték a biztosítási összeget meghaladja, a tárgyak teljes megsemmisülése eseté-

ben kártérítés fejében egyedül a biztosítási összeg fizetendő, ellenben ha a tárgyak részben semmisülnek meg, kártérítésnek azon arányban van helye, melyben a biztosítási összeg a tárgyak össz értékéhez áll./ K.T.478.§-a/

Ha pld. valaki 20.000 Pengőt érő házat 10.000 P.re biztosítja, azon nézetben, hogy ezen aluli pld. 8.000 Pengős tűzkára teljes összegben kifogy egyenlített, mert ő a házat 10.000 Pengőre biztosította be. Ez tévedés, mert a díjat is csak a fél rész után fizeti tehát a kárnak is csak a felére, 4.000 pengőre tarthat igényt.

A biztosítási összeg nem a tárgyak tényleges értékét fejezi ki, hanem azt az összeget, mely a dijszámítás alapjául szolgál és amelynek erejéig a biztosító kockázatot visel.

A biztosított köteles azon értéket igazolni, mellyel a tárgyak a megsemmisülés

vagy megsérülés idejekor birtak./ K.T. 479.§./

A biztosított tárgy értéke u.i. nap nap után változik ezért kellett egy fix pontul azt az értéket venni irányadónak, melyet a tárgyak a tűz keletkezésének napján és helyén képviselnek./ Lásd bizt. feltételek 7.§./

A többszörös biztosítás akkor áll elő midőn u.a. tárgy ugyanazon időre, ugyanazon esemény ellen, különböző biztosítóknál biztosittatik s az egyes biztosításokban kitett összegek együtt véve haladják meg a biztosított tárgy értékét.

A többszörös biztosítás egyidejűleg és különböző időben történhetik. Az előbbi esetben a biztosítások összesen csak a tárgy teljes értéke erejéig érvényesek és a biztosítók ugy felelnek, amilyen arányban áll az általuk biztosított összeg, az egész biztosítási összeghez.
/ K.T. 471-§.1 bek./

Ha ellenben valamely tárgy ugyanazon időre s ugyanazon esemény ellen újból biztositta-

tik s a későbbi biztosítás csak annyiban érvényes, amennyiben a korábban biztosított összeg a tárgy teljes értékét fedezi! / K.T. 471. § 2 bek. /

Világítsuk meg példával a két esetet.

A biztosított dolog értéke legyen 30. ezer pengő, a biztosítás pedig három biztosítónál egyenként 30. ezer pengőre összesen tehát 90. ezer Pengőre kötött. Ez esetben mindenik biztosító csak az érték egy harmad részéig felelős.

Példa a tulbiztosítás második esetéhez:

A biztosított dolog értéke 30. ezer Pengő s a biztosítás először 25. ezer, másodszer 10. ezer pengőre történik, akkor az első biztosítás egészen, a másik csak 5. ezer pengőre érvényes.

5. A biztosítás kezdete és lejárat.

E két időpont közti időközt biztosítási tartamnak nevezzük. A K.T. 468. §-a utolsó bekezdése szerint a biztosítás az ajánlat elküldését

vagy átadását követő napon déli 12 órakor veszi kezdetét, kivéve ha a biztosító, a biztosítási ajánlatot vételétől számított 48 órán belül vissza utasítja.

Előfordulhat épen a törvény rendelkezéséből kifolyólag, hogy a biztosító kockázatot viselő kötelezettsége a kötvény kiállításának időpontjánál hamarabb áll be. Pld. egy kisebb faluból ajánlat érkezik, melyet a bélyegző szerint 1935. jan. 24-én adtak a postára. Az ajánlat 1935. január 27-én érkezik meg, ebben az esetben, ha az ajánlatot 48 órán belül vissza nem utasítja a biztosító, tehát elfogadja, de dacára, hogy a kötvény január 27-i keltezéssel állittatik ki, mégis a kockázatot a kötvény kiállítása után két nap óta viseli, mert a biztosítás az ajánlat feladását követő napon vagyis 25-én lépett életbe. Ezért mondotta ki a felső bíróság egy 1908-as határozatában, hogy „a kötvény kiállítása a biztosítási ügyletnek nem érvényességi kelléke, hanem a biztosítónak az érvényesen megkötött szer-

zódésből folyó kötelezettsége".

Az időegység amire a biztosítás köt
tetik lehet / nap, hó, év/A legtöbb biztosításnál
az időegység egy év.

Miután minden időszak oszthatatlan egy
ség, a díj arra az időszakra is jár, melyre a biz
tosítónak felelősége csak részben terjed ki.

6. A biztosítási díj.

A biztosítottat terhelő legfőbb köte
lesség a biztosítási díj fizetése, amely a kockázat
nagyságának megfelelően állapittatik meg.

A biztosítási díj a K.T. szerint
szabad egyezkedés tárgya.

A biztosító társaságok az u.n. kár
statisztika alapján számítják ki az egyes biztosí
tások veszélyességének mértékét és ezeket az adato
kat figyelembe véve, amár említett valószínűség szá
mitás alapján állapítják meg a biztosítási díjat.

A kár statisztikát tehát tömeg megfi
gyelés alapján lehet helyesen megállapítani.

Megfigyelnek például évente 20. ezer házat s ha leég közülök tiz, akkor egy ház leégési valószínűsége $\frac{10}{20.000}$ egy évben.

Ha 1000 Pengő biztosított összeg re pld. 1 pengő esik - a dijtariiffában, akkor egy ház leégésével járó kockázat fedezésére szolgáló nettó díj $\frac{1}{1000} \times 20.000 = 20.$ pengő.

A valószínűség számítás azonban a biztosítók tapasztalataival is kiegészül.

A biztosító szempontjából valószínűség számítás szerint minden kockázat jó, ha az érte járó díj megfizettetik. A biztosítókat a tapasztalat arra indította, hogy jó kockázatot alacsonyabb díj, rosszabbat ellenben semmiféle díjért ne fogadjon el.

Az 1927. évi X t. c. módosította a K. T. nek a biztosításidíj befizetésével kapcsolatos egyes cikkeit.

A biztosítási díj hacsak a felek

a szerződésben másként nem állapodtak meg, az első biztosítási időszakra a szerződés megkötésével, minden következő biztosítási időszakra pedig az illető időszak első napján válik esedékes-sé. / 1927; X t. c. 2. §. 1 bek. /

Az 1927. X. t. c. szerint tehát azonnal és előre fizetendő a díj, abban az esetben is, ha a felek megállapodása szerint a biztosító a kockázatot nem a szerződés megkötésekor, hanem egy kikötött későbbi időponttól viseli.

E törvény rendelkezése szerint a szerződő -fél az első biztosítási időszakra járó díjt csak ha a kötvény átadásának ellenében köteles fizetni, kivéve ha a felek megállapodása, vagy a szerződés természete szerint a kötvény kiállítása ki van zárva.

Az 1927. X. t. c. 4. §. ut. bek. kötelességévé teszi a biztosítónak, hogy amennyiben a biztosítási eset azon idő alatt következik be, mi alatt ő díjkövetelését bírói úton érvényesíti, tehát ebben az esetben is köteles a biztosító szer-

zódés-szerű köteleességének eleget tenni. De a kárveszély viselése nem terheli a biztosítót ha még a biztosítási eset bekövetkezése előtt a szerződéstől elállott.

Ez a törvénycikk a kárbiztosítások tekintetében különös rendelkezéseket tartalmaz. Az 1927. évi X. t. c. különbséget tesz a biztosítási szerződés megkötésekor és a biztosítási szerződés folyama alatt esedékessé váló biztosítási díjak lenem fizetéséből eredő következmények között. E törvénycikk az előbbi esetről intézkedik és azt mondja, hogyha a kötelezett a díjat illetve az első részletet az esedékessé válástól 30 nap alatt meg nem fizeti, a biztosító választása szerint akár a szerződés teljesítését követelheti, akár elállhat a szerződéstől.

Tehát az első esetre maga a törvény ad 30 napos halasztást.

Továbbá amennyiben a biztosító a 30 napi határidő eltelte után, további 60 nap

alatt díjait bírói úton nem érvényesíti, őt a szerződéstől elállottnak kell tekinteni / 1927.X.t.c.4.§.2 bek. /

E törvény 4.§-2 bek. köteleessé-
gévé teszi a biztosítónak, hogy amennyiben a koc-
kázat viselése mellett díjköveteléseit érvényesi-
teni óhajtja, erről a szerződő felet legkésőbb a
60-ik napon feladott ajánlott levélben értesítse.

Megengedi e törvénycikk 8.§-a biz-
tosítottak, hogy olyan időszakonkénti díjfize-
tés mellett kötött kárbiztosítási szerződés te-
kintetében, melynek tartalma 6 évnél hosszabb, a
szerződést 6 év eltelte után felmondhatja és
ezen jogáról előre le nem mondhat.

Ha a biztosítási díjtételt a bizto-
sító fel-emeli, a biztosított a szerződést a
felemelés közlésétől számított 30 nap alatt a
6 év eltelte előtt felmondhatja. E felmondási jog-
ról szintén nem mondhat le előre.

7. A kiállítók aláírása.

A K. T. indokolatlanul használja a kiállítót többszámban, ennek csak több biztosító együttes biztosítás vállalása esetén volna helye. A törvény nem rendeli el a kötvényen a keltezés kötelező alkalmazását, pedig ennek a biztosítói felelősség szempontjából volna nagy jelentősége.

Az állami beavatkozás.

Néhány szóval megkell említeni az állam beavatkozását-s ezen lépésének indokait-a magán biztosító intézetek életébe.

Legfontosabb indokát, a biztosítás ügyének erősen közérdekű jelentőségében találjuk meg. Itt mindennek előtt gondolnunk kell a kötelező tüzbiztosítás esetére, de az állam nemcsak a biztosítás kötelezővé tételével avatkozik a biztosítás ügyébe, hanem a magán biztosító vállalkozások körét korlátozó szabályokkal s a magán biztosítást

állami felügyelet alá helyezésével.

Ezeket a szabályokat két fő szempont vezeti:

1./ A jogtudománynak azon jelentős problémája, hogy a blankettális szerződések esetében az aláíró fél hivatkozhat e arra, hogy annak feltételeit nem ismerte?

Valóban nem lehet a biztosítási szerződést kötő féltől megkivánni, hogy a biztosító terjedelmes szerződési feltételeit nemcsak megértse, hanem el is tudja bírálni, hogy a bonyolult valószínűségi számítások, amelyekben a feltételek felépülnek, reálisak e, vagy pedig az intézet érdekeit állítják tulságosan elő térben.

Hogy a közönség meg legyen védve a vállalati önzéstől, az állam maga vizsgálja felül az alapul szolgáló számításokat és csak azon számítások és szerződési feltételek alkalmazását engedi meg, amelyet az évégett felállított szerv láttamoz.

Amár említett 1923.VIII.t.c.és a 196/1923.M.E.rendelet intézkedik a biztosító magán vállalatok állami felügyelő hatóságáról.

Azonban a felek kölcsönös megállapodással eltérhetnek az állami felügyelő-hatóság által megvizsgált általános biztosítási feltételek től. A megállapított szövegü blankettának tehát szerződést pótló szerepe van.

Azonban ebből az keletkezhetne, hogy a biztosító társaság a reánézve kellemetlen fel-tételt a szerződésből törölné. Ennek megelőzését célozza az a rendelkezés, mely szerint a jóvá ha-gyott általános biztosítási feltételektől a biz-tositott hátrányára eltérő biztosítási feltételek a belföldi üzletben, csak fontos okból és csak ak-kor köthető ki, ha a biztosított a szerződés meg-kötésekor ezekre az eltérésekre kifejezetten fi-gyelmeztetve lett és ennek megtörténte után azok-hoz írásban is hozzájárult./196/1923 M.E.4. §.3 bek./

2./ Szintén a közönség megvé-
dését szolgálja a biztosítási ügynökök jogállá-
sáról szóló rendelet./5460/1928.M.E./

A biztosítás, mely az utóbbi
időkben külön tudomány ággá fejlődött, annyira spe-
cializálódott, hogy még egy ágát is kimerítően fej-
tegetni lehetetlen. Hiszen pld. a biztosítási ügynö-
kök jogállásáról, a biztosítási díjról, köteteket
lehetne írni.

Igyekeztem mégis a tüzkárbizto-
sításnak a legújabb törvényeinken és rendelete-
ken alapuló fontosabb szabályait ismertetni.